



KABINET ZDRAVOTNICKÉHO PRÁVA A BIOETIKY

Ztráta šance

Tomáš Doležal

Proč teorie ztráty šance?

- V řadě situací se setkáváme v oblasti právní odpovědnosti s případy, jejichž řešení v rámci stávajícího systému nevede k uspokojivým výsledkům, často dokonce rozpor se zažitými představami o spravedlivém rozložení újmy

Proč teorie ztráty šance?

- Stávající systém v oblasti prokazování kauzálního nexu, založený na principu „vše nebo nic“ příliš možností korekce nespravedlností nedává
- Problematika vyžadované míry přesvědčivosti důkazů
- Hledají se odklony od stávajícího systému

Příklad

- *A. dostane infarkt. Pokud by byl ošetřen ihned, měl by 80-ti procentní šanci na přežití. Ale během jeho transportu do nemocnice, chodec B., který přechází ulici se nerozhledne a způsobí svou nedbalostí dopravní nehodu, která vede ke zdržení sanitky o 10 minut. Toto zdržení sníží šance A. na přežití z 80 na 40 procent. Následně v důsledku hrubého nedbalosti lékaře C při příjmu není A. ošetřen dalších 10 minut. Lékař C. se totiž domnívá, že nejde o naléhavý případ a raději si ještě dopije šálek čaje. A. následně zemře v důsledku všech tří „příčin“.*

Teorie ztráty šancí

- jedním z modelů odpovědnosti založené na pravděpodobnosti
- je spojena zejména s případy multikauzálnosti, tj. mnohosti příčin, které se podílejí na vzniku určitého následku
- Obecně se jedná o případy, kdy je nemožné říci, že škůdcovo jednání (opominutí) bylo *conditio sine qua non* vzniku újmy poškozeného, ale současně nelze popřít, že je mezi nimi spojitost, která má dopad na snížení pravděpodobnosti toho, že újma nenastane

Hotson v. East Berkshire Health Authority

- Chlapec měl při včasném lékařském zásahu 25% šanci na uzdravení
- v rámci systému „vše nebo nic“ tato výše nestačí pro přičtení odpovědnosti
- Z hlediska teorie ztráty šancí je však nutno se na celou situaci dívat odlišně. Bez ohledu na existenci škodlivého následku snížil lékař svým jednáním šanci na uzdravení pacienta, a to o 25 %
- v této míře také vznikla pacientovi újma, spočívající právě ve ztrátě šance

Podstatné aspekty teorie ztráty šance

- Pouze redefinujeme pojem újmy
- Ostatní předpoklady odpovědnosti za újmu zůstávají nedotčeny – včetně kauzálního nexu
- důkaz o existenci kauzálního nexu musí být proveden s potřebnou mírou přesvědčivosti

Typické příklady využití teorie ztráty šancí

- případy pochybení zdravotnických pracovníků, kdy je žalována ztráta šance na uzdravení;
- případy pochybení advokátů, kdy je žalována ztráta šance na úspěch ve sporu;
- případy účasti na různých soutěžích, kdy v důsledku pochybení pořadatele soutěže nebo třetí osoby dojde ke ztrátě šance na výhru

Problematické aspekty spojené s teorií ztráty šance

V rovině předpokladů vzniku odpovědnosti:

- v rovině kauzálního nexu;
- v rovině vymezení újmy;
- v rovině protiprávnosti.

Kauzální nexus

- Důležité je si uvědomit, že je – li ztráta šance uznána jako zvláštní druh újmy, pak se prokazování příčinné souvislosti nevztahuje ke způsobení skutečné újmy, ale pouze ke ztrátě šance.
- umožňuje zachovat v oblasti příčinné souvislosti v platnosti požadavek existence podmínky *sine qua non*

Vymezení újmy

- základním problémem je skutečnost, že ztráta šance představuje pro řadu právních řádů nový druh újmy, který je obtížné zařadit do stávající systematiky náhrady újmy
- Jednou z hlavních námitek je skutečnost, že ztráta šance není vázána na vznik skutečné újmy, ale újmou je již samotná ztráta šance, resp. zničení příležitosti na příznivější výsledek

Jaký druh újmy ztráta šance představuje?

- Jedná se o újmu majetkovou nebo nemajetkovou?
- Obecně je poukazováno na ekonomickou hodnotu šance a je dovozováno, že se jedná o majetkový statek, ocenitelný penězi
- Vysoce sporná je však povaha újmy v případě ztráty šance na uzdravení.

Ztráta šance na uzdravení

- V návaznosti na nálezn Ústavního soudu ČR ze dne 9. 1. 2014, sp. zn. III. ÚS 2253/13 se objevuje názor, že *„ztráta šance na zlepšení zdraví je reparaovatelným nárokem, který bude za současného stavu možné uplatnit jako nemajetkovou újmu na přirozených právech člověka podle § 2956 ObčZ“*
- újma spočívající ve ztrátě šance je zvláštním druhem újmy, nikoliv újmou na přirozeném právu člověka podle § 2956 OZ.
- pokud jde o újmu nemajetkovém charakteru, pak její kompenzovatelnost naráží v určitých případech na ustanovení § 2894 odst. 2 OZ

Další problematické aspekty ve vztahu k újmě

- možnost dvojího požadavku na odškodnění (*double claim*), neboť ztráta šance a újma na zdraví jsou dva odlišné právní statky a při jejich odškodnění se neuplatní zásada *ne bis in idem*
- Problematika vyčíslení výše újmy

Protiprávnost

- Problematické aspekty v rovině vymezení šance jako právem chráněného statku a protiprávnosti jednání zasahujícího do tohoto statku
- Odlišné problémy pro oblast smluvní a deliktní odpovědnosti (OZ totiž už nevymezuje kategorii protiprávnosti jednotně jako OZ 1964)

Ztráta šance a deliktní odpovědnost

- ustanovení § 2910 vyžaduje pro vznik újmy zásah do absolutního práva jiného (§ 2910 věta první) nebo porušení ochranné normy (§ 2910 věta druhá)
- Důležitá je tedy povaha zasaženého statku
- právní kvalifikace újmy spočívající ve ztrátě šance je zcela odlišná od skutečné újmy; a tak je tomu i se statky, které jsou dotčeny – zdraví x šance na uzdravení

Ztráta šance na uzdravení

- Nejde o absolutní právo
- Rovněž absentuje zákonné ustanovení, které by stanovilo povinnost chránit šanci na uzdravení
- Zajímavým problémem u deliktní odpovědnosti za ztrátu šance je rovněž její použitelnost pro odškodnění újem třetích osob, tj. osob odlišných od vlastního poškozeného (např. sp. zn. III. ÚS 3067/13, kde žalují pozůstalí zemřelé ženy a požadují náhradu újmy spočívající ve ztrátě šance na uzdravení)

Ztráta šance a smluvní odpovědnost

- pokud by ztráta šance na uzdravení představovala nemajetkovou újmu, pak povinnost ji odčinit musí být výslovně ujednána – nestačí tedy odkaz na účel smlouvy nebo povinnosti, které bývají součástí smlouvy, ale nejsou ve smlouvě upraveny
- v případě majetkové újmy je nezbytné zkoumat jednotlivé smluvní typy a jim přínáležící obsah primárních a vedlejších smluvních povinností
- s ohledem na úpravu smlouvy o péči v OZ a vymezení povinností smluvních stran se lze domnívat, že bez výslovného smluvního ujednání bude obtížné dovodit, že by předmětem smlouvy o péči byla rovněž ochrana šance na uzdravení

Závěr

- Teorie ztráty šancí představuje relativně problematický koncept
- přináší nové problémy v oblasti vymezení ztráty šance jako újmy a její kompenzovatelnosti v režimu stávajících pravidel úpravy odpovědnosti

Děkuji za pozornost!

.